

ФІЛОСОФІЯ, РЕЛІГІЄЗНАВСТВО

А. М. Вальчук

*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії та соціально-гуманітарних наук
Хмельницького університету управління та права*

УДК 22.02

ІММОРТИЧНІ ІДЕЇ В СУЧАСНОМУ ХРИСТІЯНСТВІ

Доводиться, що імортичні ідеї посідають чільне місце в християнстві. Розуміння та висвітлення проблем життя, смерті та безсмертя перебувало під впливом соціально-історичних реалій. Імортичні ідеї вплинули на формування світогляду населення.

Ключові слова: життя, смерть, безсмертя, достойне життя, імортизм.

Актуальність розгляду цієї проблематики пов'язана із тотальним впливом імортичних ідей на становлення релігій в світі. Особливо слід відмітити вплив імортизму в християнстві. Метою дослідження є висвітлення впливу цієї проблеми на формування християнської релігійної традиції, що визначали ряд особливостей світогляду населення як того часу, так і, певною мірою, сучасного ментального поля. Предметом дослідження виступає комплекс імортичних ідей (проблема життя та смерті, безсмертя, уявлення про "потойбічний світ", тощо) його генеза та релігійне осягнення в світовій культурі.

На межі тисячоліть намітились тенденції до відродження духовності українського народу, повернення традиційної духовної спадщини. Насамперед, потрібно відродити давні культурні пласти, значні здобутки духовної сфери людського буття, деякі сторони ментального життя наших попередників. Протягом багатьох віків духовна історія й духовні надбання народу використовувались (та й використовуються і тепер) на потребу різних етно-політичних утворень. Часто ми є пасивними спостерігачами таких процесів. Це формує певну неясність та незрозумілість у ставленні до власного культурного джерела. Тому одним із головних завдань процесу духовного відродження народу є повернення його до власної історії, а особливо духовних здобутків.

Вплив релігійно-філософської думки на формування духовності ще недостатньо вивчено, тому аналіз тих ідей, які формувались у ранній період історії, дає можливість більш правильно зрозуміти тогочасне життя й по-новому розглянути духовні проблеми сучасності. Теперішній період світоглядних трансформацій актуалізує вивчення історії духовного самовизначення нашого народу.

Дослідженням та розглядом проблем імортизму в духовній культурі займалися протягом всієї історії людства. Головні книги впливових релігій світу

© Вальчук А. М., 2011

(Тора, Євангелія, Коран, Тіпітака, Авеста та ін.) обов'язково висвітлюють цю проблематику. Багато мислителів минулого звертались до цих проблем. Серед таких варто згадати Геракліта, Сократа, Платона, Августина, А. Данте, А. Шопенгауера, М. Гайдеггера, А. Камю та багато інших. Ця проблематика розглядається в працях сучасних дослідників, як вітчизняних, так і зарубіжних. До таких треба віднести В. Горського, А. Бичко, А. Колодного, Л. Филипович, П. Яроцького, Д. Ліхачова, І. Вішева, О. Золотухіну, В. Сабірова, О. Соболева, Л. Балашова, А. Демичева, П. Тіллха та ін.

З великого масиву проблем релігійного та філософського спрямування слід виділити проблеми, пов'язані з людським життям. Саме такі проблеми належать до розряду "вічних". Серед них окремо можна виділити проблему життя та смерті, яка виступає каталізатором розвитку інших релігійних та філософських проблем, а також і самої богословсько-філософської думки в цілому.

Українська релігійна та світська думка — продукт діяльності специфічної української "душі". Особливості національного менталітету дають підставу говорити про власну богословсько-філософську традицію. Саме ці особливості та умови їх формування відображаються в специфічних підходах до вирішення ряду філософських та релігійних проблем, серед яких проблема життя і смерті посідає одну з провідних позицій. Ця проблема допомагає вирішенню таких суттєвих екзистенційних питань, як сенс людського існування, поняття справедливості, питання етичності людської поведінки, природи цінностей та ряду інших проблем.

Кризові етапи людської історії завжди різко актуалізують екзистенційні питання: сенс існування, етичні проблеми соціальної поведінки, відношення до смерті та ін., пов'язаних з особистісним вибором в житті. Відповіді на ці питання здавна шукають релігійні діячі, філософи, політики, навіть пересічні громадяни. Використання певних архетипових традиційних форм, підходів, опертості на власні цінності допоможе українському народу за нинішніх складних умов перехідного періоду в його суспільному житті знайти шлях до себе, до свого самоусвідомлення і самоутвердження.

Тільки теоретична думка, що виступає через богословські та філософські ідеї, дає людині можливість усвідомлювати себе частиною людства і водночас, чимось унікальним в світі. За допомогою релігії, через богословську думку та філософію людина намагається дати відповіді на ті запитання, які виникають перед нею в житті.

Чи не найбільший вплив на формування світогляду здійснило християнство. Базовими релігійними ідеями, які ставали вихідними чинниками у формуванні світогляду, часто виступають імпортні увялення.

Страх перед власним майбутнім небуттям може породити бажання в людині розібратись та проаналізувати проблематичність власного існування і того, що буде після його припинення. Саме дослідженням таких проблем і займається іммутологія як наука про безсмертя. Традиційно під іммутологією розуміють "різного роду релігійно-ідеалістичні вчення про трансцендентне особисте безсмертя" [1, с. 360] де мається на увазі посмертне існування людини.

Дослідження іммутологічної проблематики має як методологічне, так і загальнонаукове значення. Адже це наукова спроба проведення аналізу впливу трансцендентних, абстрактних конструктів на процес становлення людської світоглядної парадигми. Загалом такі дослідження сприятимуть більш узгодженому та об'єктивному погляду на суспільство та людину.

У релігійнознавчих працях наших дослідників ми можемо знайти такі визначення смерті і дотичної до неї проблеми безсмертя, що це — "одна з головних проблем світоглядного самоусвідомлення людини" [2, с. 309].

Перші згадки (письмові) про імортізм в людському бутті були вже в часи виникнення ранніх цивілізацій. Чи не найвідоміший релігійний твір людства — Біблія. З самого початку говориться про імортічні уявлення про надприродне. А в 3 главі першої книги Буття читаємо: “У поті свого лиця ти їстимеш хліб, аж поки не вернешся в землю, бо з неї ти взятий. Бо ти порошок, — і до пороку вернешся” [3, Бут. 1.3.19]. Згодом тема смертності людей переростає в тему апокаліптичного завершення існування створеного світу. Одним з перших творів такого циклу можна вважати “Книгу Даниїла”. Майбутнє завершення існування світу по-новому визначало людське існування, з’являються нові цілі та способи життя. Доля посмертного існування хвилює кожного християнина. Завдяки християнству, апокаліптичні картини без сумніву мають вагомий вплив на суспільну свідомість та мораль. Страшний суд для всього світу — це вагомий доказ необхідності роздумування над своїм життям та майбутньою смертю. Смерть як єдина невідворотня межа, як іспит на вірно прожите життя посідає особливе значення. Саме факт смертності підштовхує до змін в свідомості, хоча і не є постійно діючою детермінантою. Під впливом споглядання смерті виникає новий образ гідного та правильного людського життя. Мінються ціннісні орієнтації в самому житті. Імортічні питання часто виступають як фундаментальні при формуванні світогляду людини.

Завдяки християнству ці ідеї розповсюдились по світу, вони впливають на повсякденне життя і сьогодні. Період появи та поширення Нового завіту на землях України загалом характеризується пануванням релігійної традиції. Звичайно були твори світського плану, але вони тісно переплітаються з сакральною тематикою.

На формування самобутності ідеології християнства великий вплив мали різні месіаністичні іудейські секти.

У першу чергу, за своїм значенням та впливом потрібно назвати книги Святого Письма. Як Новий заповіт, так і книги Старого заповіту відіграли велику роль у формуванні нового світогляду тогочасного населення.

Під час відправлення церковних служб обов’язковим є читання Євангелія. Існує річне коло читань, під час яких прочитуються всі чотири Євангелія в певній послідовності.

Новий Завіт вже говорить про освячення своєю постійною присутністю Богом—Творцем і його сином Ісусом Христом історії кожного народу і кожної окремої людини. Кульмінаційною подією всієї біблійної історії є відтворена в Новому Завіті діяльність на Землі Ісуса Христа як Божественного Месії. Згідно християнського вчення, жертва Ісуса Христа є Божою жертвою, що спокутує первородний гріх, дає людству надію на краще майбутнє, на оновлення Завіту з Богом і зрештою — містичний шлях до спасіння. Образ Христа—Спасителя єднає Новий Завіт із старозавітною традицією очікування месії, який, згідно з книгами пророків, має прийти до іудеїв.

Без сумніву, сама історія життя Ісуса, що говорив про майбутнє людини після її смерті, про те, як треба жити, щоб заслужити щастя в Раю, про нікчемність та гріховність земного існування, мала неабиякий вплив на світогляд наших предків. Ядром християнської моральної доктрини є зафіксована в Новому Завіті заповідь любові: “Люби Господа Бога всім серцем своїм і всією душою, і всією своєю думкою”; “Люби ближнього свого, як самого себе” (Мт 22:37–40). Головне правило практичної моралі християнства звучить так: “То ж усе, чого тільки бажаєте, щоб чинили вам люди, те саме чиніть їм і ви. Бо в цьому — Закон і Пророки” (Мт 7:12). Християнство відкидає навіть злість за злі наміри іншого, у відповідь за скоєне зло. Виголошуючи необхідність ставитися до свого ближнього як до найвищої цінності, християнська мораль відтак радикально змінила існуючі до нього моральні засади тим, що закликало не відповідати на зло злом, любити навіть ворога свого.

Комплекс імпортних ідей, поглядів та вчень несе в собі ряд елементів, а саме: дефініція життя, як зразка наслідування та божественного дару; визначення смерті як втрати тілесного, реального існування, і як можливої загибелі під час Страшного суду; поняття безсмертя, як посмертного існування до Другого пришествя (тимчасове) і після — вічне згідно попереднього життя.

З часу поширення християнства зріс інтерес до питання майбутнього Страшного суду. Збільшилась частка творів, присвячених проблемі безсмертя. З'явилась значна кількість християнської літератури.

У першу чергу, за своїм значенням та впливом потрібно назвати книги Святого Письма. Як Новий заповіт, так і книги Старого заповіту відіграли велику роль у формуванні християнського світогляду. Без сумніву, сама історія життя Ісуса, що говорив про майбутнє людини після її смерті, про те, як треба жити, щоб заслужити щастя в Раю, про нікчемність та гріховність земного існування, має неабиякий вплив на світогляд. В Нагірній проповіді Ісус говорить про ідеал земного життя для тих, хто має бажання вийти в Царство Небесне. “Увійходьте тісними ворітьми, бо просторі ворота й широка дорога, що веде до погибелі, — і нею багато хто ходить. Бо тісні ті ворота, і вузька та дорога, що веде до життя, — і мало таких, що знаходять її!” [3, Мат.6.13,14] Сила Ісуса над життям та смертю людини без сумніву дивувала слухачів. Особливо значущими є останні дні життя Христа, його смерть, та воскресіння.

Майбутнє завершення існування світу визначає людське існування. Доля посмертного існування починає хвилювати кожен окрему людину. Апокаліптичні картини без сумніву мали вагомий вплив на свідомість. Страшний суд для всього світу — це вагомий доказ необхідності роздумування над своїм життям та майбутньою смертю. Змінюються ціннісні орієнтації в самому житті. “Марнота усе”, а це означає, що нічого важливого немає в житті земному, щоб затримувати свою увагу на земних радощах, навпаки, земні страждання отримують новий статус, їхня роль полягає тепер у виховному моменті. Ісус страждав і цим показав приклад іншим, його послідовники теж зазнавали утисків, чим заслужили щасливе існування після смерті. Хрест як символ страждання за провини, як каральний інструмент стає об'єктом поклоніння. Певним чином хрест починає виступати в двох ракурсах. Перший — символізує пам'ять про спокутувальну божественну жертву заради спасіння людства, а другий — любов Бога до людей та навпаки. Символ Хреста як і символ Євангелія стає гарантією рівності та братерства всіх людей як в цьому житті, так і після смерті.

Специфічною іммутологічною проблемою є проблема безсмертя та його зв'язок із Страшним судом, що настане після другого пришествя Ісуса Христа. З'являються твори, що розповідають про перебування душі після смерті, особливо про душі тих, хто заслужив на спасіння і безсмертя.

“Ідея посмертного воздаяння взагалі здобула цілий переворот в психіці тодішніх людей, наповнивши їх уяву, а затим і творчість масою нових образів і мотивів” [4, с. 42]. У цьому треба погодитись з визначним українським науковцем М. Грушевським.

На основі проведеного дослідження можна зробити ряд висновків. Через прихід християнства в ментальне поле людей почала приділятися значна увага питанням індивідуального життя, смерті та посмертного існування.

Зародження монашества прив'язується багатьма до вже згаданої проблеми спасіння душі. Бажання отримати “вічне життя” призводить до конкретних дій. Проблема життя, смерті та безсмертя, усвідомлення людиною своєї конечності посідали одне з провідних місць в ранній духовній традиції.

Список використаних джерел

1. Вишев, І. В. Иммутология [Текст] / И. В. Вишев / Глобалистика: Энциклопедия. — М. : Радуга, 2003. — С. 360–361.
2. Релігієзнавчий словник [Текст] / [за ред. А. Колодного і Б. Лобовика]. — К. : Четверта хвиля, 1996. — 392 с.
3. Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту із мови давньоєврейської та грецької на українську наново перекладена [Текст]. — К. : Українське біблійне товариство, 1988. — 959 с.
4. Грушевський, М. З історії релігійної думки на Україні [Текст] / М. Грушевський. — К. : Освіта, 1992. — 192 с.

*Рекомендовано до друку кафедрою філософії та соціально-гуманітарних наук
Хмельницького університету управління та права
(протокол № 2 від 7 вересня 2011 року)*

Надійшла до редакції 30.08.2011

Вальчук А. Н. Иммутологические идеи в современном христианстве

Доказується, що иммутологічні ідеї займають значительне місце в християнстві. Розуміння і освітлення проблем життя, смерті і бессмертия находилося під впливом соціально-історических реалій. Иммутологічні ідеї повлияли на формування мировоззрення населення.

Ключевые слова: *життя, смерть, бессмертие, достойну життя, иммутизм.*

Valchuk, A. M. Immortal Ideas in Modern Christianity

The clause proves that the immortal ideas of life and death occupies an important place in Christianity. Understanding and reflection of life, death and immortality problem underwent the influence of social-historic realities. The immortal ideas have affected formation of outlook of the population.

Key words: *life, death, immortality, worthy life, immortal.*

